

Svetová medzivojnová literatúra

(1918 – 1945)

- prvá svetová vojna spôsobila v celej Európe hlboký spoločenský i duchovný otras
- nové geograficko – politické rozdelenie Európy i sveta na mocenské sféry vplyvu vyúsťujúce do dvojpolárnosti (socializmus – kapitalizmus),
- vznikajú prvé totalitné režimy
- 1919 – vznik Spoločnosti národov (organizácia pre medzinárodnú spoluprácu)
- v medzivojnovom období nastáva rozvoj vedy a techniky

Literatúra:

- dominuje próza, zo žánrov najmä román, poviedka a novela
- neustále vznikajú, rozvíjajú sa a zanikajú avantgardné smery, vplyv expresionizmu, ktorý naráža na pohnuté vojnové udalosti
- do prózy prenikajú prvky filmovej tvorby (montáž, strih)
- vzrástol význam komparatívnej (porovnávacej) literárno-kritickej metódy
- vzniká nový dramatický žáner – rozhlasová hra

Americká literatúra

- formuje sa **stratená generácia** (lost generation) – označenie generácie ktorá prežila vojnu, bola ňou ovplyvnená a nedokázala sa začleniť späť do spoločnosti
- termínom „stratená“ ju označila Gertrúda Steinová

Ernest HEMINGWAY

- americký prozaik a publicista, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru (1954)
- pochádzal z rodiny lekára
- zúčastnil sa 1. svet. vojny – ako dobrovoľník v Červenom kríži (Taliansko, Španielsko)
- 1. zranený Američan na európskom fronte
- v celej tvorbe zobrazuje človeka v hraničných životných situáciách
- motív vojny, jej kritika a obžaloba

román *Zbohom zbraniam*

- príbeh nešťastnej mileneckej dvojice amerického poručíka Fredericka Henryho a ošetrovateľky Catherine Barkleyovej
- *dej* sa odohráva na talianskom fronte 1. svetovej vojny, Henry je ranený a operovaný v nemocnici, v ktorej slúži Catherine; ich láska chce prekonať vojnu, preto sa Henry rozhodne dezertovať, spolu s tehotnou Catherine ujdú do Švajčiarska, Catherine potratí, pričom zomiera rovnako nezmyselne, ako je nezmyselná vojna

román *Komu zvoní do hrobu*

- autor vychádza z vlastných skúseností dobrovoľníka a dopisovateľa počas španielskej občianskej vojny (=> autobiografické prvky), vyjadruje sympatie k republikánskemu Španielsku
- hl. postava – Američan Robert Jordan, ktorý bojuje ako dobrovoľník, a ktorý si uvedomuje nezmyselnosť vojny

román *Slnko aj vychádza*

- Američania a Angličania žijúci v Paríži prekonávajú psychické sklamanie po vojne

novela *Starec a more*

- *dej*: Starý kubánsky rybár Santiago vyšiel po 84 dňoch neúspešného rybolovu opäť na more. Prvých 40 dní mu pomáha chlapec Manolin, ktorého kedysi zasvätil do tajov tohto remesla. Starcovi sa na návnadu chytí veľká ryba, ktorá ho dva dni a dve noci vlečie na more. Je hladný, zoslabnutý a po ťažkom boji sa mu podarí rybu uloviť a pripútať k člnu. Čoskoro ju však zožerú dravé ryby. Starec sa vráti do dediny len s kostrou ryby, ktorá je svedectvom jeho úlovku.
- príbeh nie len epickou metaforou o živote, ale nachádzame v ňom aj symboliku kresťanstva: starcovo utrpenie, lano na chrbte, jazvy po celom tele
- starec Santiago v boji s rybou nebol porazený, zvíťazil sám nad sebou, nad vlastnou slabosťou a nad pochybnosťami o zmysle ľudského života
- Hemingway získal práve za toto dielo Nobelovu cenu

John Dos PASSOS

- narodil sa v Chicagu (USA), mal však európsky pôvod
- študoval umenie, architektúru a literatúru
- počas vojny bol v Paríži, kde po vojne zostal
- spomedzi príslušníkov stratenej generácie sa najviac zblížil s avantgardou

románová trilógia *USA*

- autor využil experimentálnu techniku: striedal dejové pásma so životopismi, dielo dopĺňal vystrihnutými citátmi z novin, čím pôsobilo dôveryhodne
- podáva prierez kultúry v 1. desaťročí 20. storočia
- vystupuje tu veľa postáv, ktoré si hľadajú miesto v spoločnosti

Theodore DREISER

- prozaik, novinár a dramatik
- písal prózu s detektívnymi zápletkami, v jeho tvorbe je cítiť vplyv naturalizmu

román *Sestra Carie*

- hl. hrdinka využíva svoj pôvab na to, aby sa dostala do vyššej spoločnosti a aby získala úspech

román *Americká tragédia*

- autor rieši problém mladých mužov, ktorým v kariére bránia milenky
- hl. hrdina sa snaží zbaviť svojej milenky, preto ju zavraždí, následne je odsúdený na trest smrti na el. kresle
- nachádzame tu psychologické prvky
- kontrast matky vo vzťahu k spravodlivosti voči synovi
- autor zo spáchania zločinu neviní človeka (zločínca) ale spoločnosť, ktorá deformuje ľudské charaktery

William FAULKNER

- narodil sa v USA
- bol jedným z najvplyvnejších autorov fikcie, pokračoval v tradícii Jamesa Joycea
- využíval zložitú kompozíciu – dlhé zložené vety, prelínanie dejových pásem a časových rovín
- je držiteľom Nobelovej a Pulitzerovej ceny
- po 2. svet. vojne píše scenáre v Hollywoode a detektívky
- vo svojej tvorbe sa venoval americkému juhu

román *Sartoris*

- je kronikou kedysi významnej aristokratickej rodiny, ktorá sa nevie vyrovnat' s vojnovými zážitkami a súčasným svetom
- hl. hrdina John Sartoris sa po návrate z 1. svet. vojny snaží nájsť zmysel života, čím pripomína hrdinov stratenej generácie

román *B'abot a bes*

- skladá sa zo 4 častí, má zložitú kompozíciu, štruktúra sa podobá gréckej tragédii
- zobrazuje psychický úpadok spoločnosti

román *Neodpočívaj v pokoji*

- autor zobrazuje príbeh sedliackej rodiny, v ktorej zomrela matka so želaním, aby bola pochovaná v rodnom meste
- skúma vzťahy medzi černochoami a belochmi a problém feminizmu

Anglická literatúra

- venuje sa téme svojej spoločnosti
- rieši spoločenské problémy
- vyjadruje nádej, že spoločnosť bude humánnejšia

John GALSWORTHY

- námety čerpal zo skutočného života, zobrazoval všetky spoločenské vrstvy
- svetovú slávu získal trilógiou *Sága rodu Forsytovcov* (Forsytovská sága)
- Nositeľ Nobelovej ceny za literatúru

trilógia *Forsytovská sága*

- realistický obraz štyroch generácií zámožnej meštianskej rodiny viktoriánskeho obdobia
- autor presvedčivo dokladá, ako môže človeka posadnúť túžba po majetku natoľko, že v ňom vlastnícky pud prehlúši všetky city

George Bernard SHAW

- anglický dramatik a esejista írskeho pôvodu, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru
- pod vplyvom Ibsena píše sociálne – kritické hry

komédia *Pygmalion*

- divadelná hra, inšpirovaná Ovídiovou *Premenou* (rím. poézia)
- dielo hoprlilo za emancipáciu žien
- kritizuje malomeštiansku spoločnosť, vysmieva sa spoločenským konvenciam, ktoré vládli v Anglicku
- *dej*: Londýnsky profesor fonetiky Higgins uzavrel stávkou s priateľom, plukovníkom Pickeringom, že z nevzdelanej pouličnej kvetinárky Elizy Doolittlovej vychová za pol roka dámu s dokonalým spisovným vyjadrovaním a výslovnosťou. Eliza má vrodennú schopnosť rýchlo sa učiť. Pod vplyvom prostredia sa z nej stáva bystré, vnímavé a pôvabné dievča.,. zaľúbi sa profesora, on však na ňu pozerá ako na vydarený „produkt“, nevidí v nej rovnocennú ženu a o jej ďalší život nemá záujem. Eliza si uvedomuje komplikácie: na ulicu sa vrátiť nemôže a na iný život nemá prostriedky. Pomoc nakoniec nájde u Higginsovej matky, ktorá ju vezme do svojho domu. Nakoniec sa do Elizy zamiluje chudobný mladík, ktorému dáva prednosť pred Higginsom.
- na motíve tejto hry vznikol úspešný muzikál *My Fair Lady*

- Shaw sa ďalej venoval historickej téme

hist. hra *Svätá Jana*

- vzniká na motíve príbehu Jany z Arcu, po jej vyhlásení za svätú
- vymyká sa tradičnej dráme, pretože v epilógu dominuje fikcia
- *dej*: Jednoduché dedinské dievča Jana sa postavila na čelo francúzskych vojsk, aby vyhnala zo svojej vlasti Angličanov. Po víťazstve ju parížski teológovia vyhlásili za kacírku, zajali ju Burgund'ania, predali ju Angličanom, ktorí ju postavili pred súd a nakoniec upálili.

ďalšie historické diela: *Cesar a Kleopatra*
Napoleon a Katarína Veľká

Spoločenskú tému spracúva v diele: *Živnosť pani Warenovej*

James JOYCE

- írsky spisovateľ, píšuci po anglicky, ovládal 15 jazykov
- experimentoval so spôsobom tvorby, dozvedáme sa to v autobiografii *Portrét mladého umelca*
- venoval sa próze
- v tvorbe uplatňuje asociatívnu metódu (=> kladie postavy vedľa seba, píše čo ho práve napadne)
- berie si príklad z antickej literatúry

román *Ulysses*

- román má časť 3 časti, členené podľa miesta a času deja do 18 epizód
- postavený na rozhraní reality a fantázie

- Dej sa odohráva počas jedného dňa v Dubline. Zachytáva zážitky židovského novinára Blooma (predstavuje Odysea), ktorý blúdi po Dubline spolu s učiteľom Dedalusom (Odyseov syn Telemach) a hľadá svoju manželku Molly (predstavuje Penelopu z Odyseovho príbehu).
- nachádzame veľa rôznych úvah, reflexie, monológy, ktoré retardujú dej, jazyková pestrosť
- hľadanie zmyslu života
- dielo nazvané „mamutí román“ (1500 strán)

zbierka poviedok **Dublinčania**

- sú to naturalistické príbehy, plné symbolizmu a autobiografických prvkov
- autor si všíma biedu, súcitiť s nižšou spoločenskou vrstvou hoci ju často zobrazoval ironicky

Francúzska literatúra

- ovplyvnená všetkými medzivojnovými avantgardnými smermi => pestrá nielen tematicky ale aj z formálnej stránky
- bol tu vytvorený nový smer – surrealizmus (hl. predstaviteľ – André Breton)

Romain ROLLAND

- francúzsky prozaik, dramatik, esejista a hudobný kritik
- pôsobil aj ako profesor hudby, čo ovplyvnilo aj jeho tvorbu – vytvára nový žáner *román rieka* – uplatnil v ňom hudobný motív
- nositeľ Nobelovej ceny za literatúru

román-rieka **Ján Krištof**

- je komponovaný ako symfónia do 4 častí
- hlavnú dejovú líniu tvorí život hudobného skladateľa Jána Krištofa Krafta (podobal sa L. v. Beethovenovi) od narodenia po smrť
- s touto hl. dej. líniou sú vedľajšie dejové línie spojené motívom rieky Rýn
- Rolland venoval sa aj revolučným hrám: **Divadlo revolúcie**
- v prozaických dielach nachádzame historický motív:

román **Dobry človek ešte žije**

- dielo, ktoré hovorí o tom, že život na Zemi si máme skrásliť dobrými skutkami

novela **Peter a Lucia**

- najslávnejšia protivojnová novela
- príbeh o čistej láske medzi Petrom a Luciou na pozadí 1. svetovej vojny
- *Dej* príbehu trvá od stredy 30. 1. do Veľkého piatka 29.3. 1918 a odohráva sa v Paríži. Rozpráva o zrodení a rozvíjaní lásky meštianskeho syna Petra a dcéry robotníčky v továrni, nedoštudovanej výtvarníčky Lucie. Po náhodnom stretnutí v metre vzkĺči medzi nimi náklonnosť. Žijú iba svojimi nežnými citmi. Vojnu pripomína vojenská výroba vo fabrike, zranení ľudí po bombardovaní, výbuch v tesnej blízkosti Petra a Lucie – tento výbuch spôsobil, že Peter chce zmeniť doterajší vzťah, lebo si nevie predstaviť odchod na front bez toho, aby mu Lucia patrila ako žena, dohodnú sa, že si budú patriť na Vzkriesenie. Na Veľký piatok však vojdú do kostola, kde zahynú pod padajúcim pilierom.
- dej je prerušovaný úvahami rozprávača, dvakrát sa objavuje tvár rusovlasého dievčatka, ktoré vidí iba Lucia – symbol smrti
- dojem fatality(osudovosti): smrť dvojice je nevyhnutná, tušíme ju od začiatku novely

Henri BARBUSSE

- básnik, prozaik a publicista, známy protivojnovými akciami
- vrcholom jeho tvorby je román **Oheň**
  - nemá dej ani hl. hrdinu
  - je to denník bojového družstva s naturalistickými scénami z bojísk 1. svet. vojny

Tristan TZARA

- zredigoval 1. dadaistický manifest
- *dadaizmus* (od „dada“ – hračka) mal znamenať návrat do detstva, chcel zachytiť jeho bezstarosť a hravosť ako protiklad k utrpeniu ľudstva v 1. svet. vojne

SURREALIZMUS

- vzniká v 20. rokoch 20. storočia vo Francúzsku, naviazal na dadaizmus
- lit. smer, založený na snahe spontánne a bez rozumovej kontroly vyjadrovať to, čo sa deje v ľudskom podvedomí
- prelínanie sna a skutočnosti

André BRETON

- hlavný predstaviteľ surrealizmu,
- propagoval tvorivú aktivitu, zachytenie podvedomých vzťahov a snových zážitkov
- vydal *Manifest surrealizmu*

básnické zbierky: *Magnetické polia* } autor chce preniknúť
Spojené nádoby } na povrch reality

poetický román *Nadja*

- prelína sa obhajoba surrealizmu s príbehom hlavnej hrdinky
- kompozične sa člení na 2 časti: 1) opis skutočných udalostí
2) opis rozprávačovho vzťahu k Nadje
(Nadja – žena trpiaca halucináciami, v závere sa pomáti)

Nemecká literatúra

Erich Maria REMARQUE

- nemecko-švajčiarsky prozaik, nemecký expresionista
- odporca vojny
- patril do generácie, ktorá sa priamo zo školských lavíc dostala na fronty 1. svet. vojny
- uvedomuje si nezmyselnosť vojny, čím prehľbuje humanizmus
- podobá sa autorom stratenej generácie (napr. hľadaním zmyslu života, postavy sa nevedia zaradiť do spoločnosti, dominujú pocity skepsy a dezilúzie)

román *Na západe nič nového*

- téma 1. svetovej vojny, protivojnové dielo, ktoré je z veľkej časti autobiografiou
- striedajú sa obrazy vojny so záznamami rozhovorov vojakov a reflexiami hlavného hrdinu
- hlavou postavou je Paul Bäumer, ktorý je zároveň rozprávačom príbehu
- Obsah: Paul a jeho spolužiaci sa pod vplyvom nacionalistickej propagandy (učiteľ Kantorek) dobrovoľne prihlásili na západný front. Siedmi sa dostanú spolu do oddielu, prežívajú ponižujúci výcvik v tábore pre nováčikov, kde sa stretávajú s postavou desiatnika Himmelstossa. Autor následne naturalisticky opisuje boje v prvých línách, nezmyselné zomieranie a postupne prichádzajúci odpor mladej generácie k vojne. Nakoniec Paul zomiera pár dní pred koncom vojny v októbri 1918, keď bolo oznámené: „Na západe nič nového“, čím autor potvrdzuje absurdnosť vojny.
- zobrazuje problémy existencie
- o udalostiach pred vojny sa dozvedáme retrospektívne
- sledujeme obavy postáv z toho, ako sa uplatnia v živote po vojne, v mieri
- dej dokresľujú opisy prírody, humorné scény, ale aj drastické a surové opisy

román *Cesta späť*

- voľné pokračovanie osudov priateľov Paula Bäumera
- Remarque zobrazuje osudy ľudí poznačených vojnou, ktorí sa nevedia prispôsobiť životu v mieri

román *Traja kamaráti*

- lyrický príbeh o priateľstve, tragickej láske a osamelosti v medzivojnovom Nemecku

- námet podobný ako v predchádzajúcich dielach

romány *Vít'azný oblúk*
Noc v Lisabone

} autor zobrazuje problémy emigrantov

Thomas MANN

- pred 2. svetovou vojnou emigroval do Švajčiarska, odtiaľ do USA
- snažil sa realisticky stvárniť problémy vtedajšej doby, povojnového Nemecka
- venoval sa próze
- nositeľ Nobelovej ceny za literatúru

román *Buddenbrookovci*

- generačný román, hovorí o veľkoobchodníckej a podnikateľskej rodine, zobrazuje jej rozmach, úspechy a úpadok
- rodina sa nedrží radou najstaršieho člena a nakoniec skrachuje

román *Jozef a jeho bratia*

- filozoficko-historické dielo
- tetralógia
- autor spája biblickú postavu Jozefa so súčasnosťou, porovnáva ich, Jozef v tomto diele bojuje proti rasizmu a antisemitizmu
- dielo napísané v emigrácii

Franz KAFKA

- predchodcom existencializmu a absurdnej drámy
- písal po nemecky, pôvodom Čech a žid
  - **ABSURDNÁ DRÁMA** – smer, ktorý potláča dejovú líniu a do popredia sa dostávajú úvahy, reakcie na situácie, myšlienky, prelínajú sa časové a dejové línie, veľa tajomnosti, záhadnosti
  - **EXISTENCIALIZMUS** – kladie dôraz na bytie, má 1 formy
    - Pesimistický existencializmus – východisko v smrti – nihilizmus
    - Pozitívny existencializmus – nájdenie zmyslu života v práci
- tvorí v medzivojnovom období, no v tvorbe predbehol dobu
- tvorba poznačená súkromným životom
- k charakteristickým znakom jeho próz patrí kompozičná voľnosť, viacvýznamovosť, nejednoznačnosť a zmysel pre konkrétny detail

poviedka *Premena*

- grotesko-strašidelný príbeh premeny obchodného cestujúceho Gregora Samsu na obludný hmyz; celá rodina sa ho štíti a obmedzuje styk s ním, o jedlo sa stará sestra Margitka, Gregor sa o seba nestará, prepadá živočíšnemu spôsobu života, hoci má podobu hmyzu, ľudskú podstatu nestráca; s plynúcim časom nenávisť voči Gregorovi rastie; sestra hrá na husliach novým podnájomníkom a Gregor sa vtedy vykradne z izby, podnájomníci zdesení pohľadom na Gregora dávajú výpoveď; sestra začína trvať na tom, že sa Gregora musia zbaviť, rodina ho zamkne v miestnosti; Gregor s láskou spomína na svojich najbližších a nakoniec zomiera; rodina prijíma túto správu s úľavou, po mesiacoch výjdu za mesto a rozprávajú sa o plánoch do budúcnosti
- autor chcel dielom poukázať na to, že sme ničím, keď sa nevieme prispôbiť a riadiť radami ostatných

nedokončený román *Proces*

- napísaný je v 3. osobe (on-forma)
- sledujeme predobraz socializmu
- dej sa odohráva v priebehu 1 roka
- hl. postava Jozef K., je v deň svojich 30. narodenín zatknutý doma neznámymi mužmi, ktorý mu oznámia, že sa proti nemu začne proces; ponechajú ho na slobode a vyšetrovanie prebieha v dome plnom špiny a dverí; Jozef K. nikdy neuvidí svojich sudcov, napriek tomu je bezbranný, vinný iba tým, že existuje
- dej sa odohráva v priebehu 1 roka

- prešla po revolúcii v roku 1917 zložitým vývojom
- viacerí autori odmietli socialistickú orientáciu, boli nútení emigrovať alebo sa odmlčať:
  - autori ktorí emigrovali: Leonid Andrejev, Ivan Bunin
  - autori, ktorý sa do r. 1945 odmlčali : napr. Boris Pasternak
  - autori, ktorí tvorili nepretržite: Michail Bulgakov, Maxim Gorkij, Michail Šolochov
- vzniká nový smer **KONŠTRUKTIVIZMUS** – kladie dôraz na racionálnu a konštrukčnú štruktúru umeleckého diela, spisovatelia kladli dôraz na významovú stránku diela – konštrukciu, preto ich nazývame aj formalistami

Leonid ANDREJEV

- ovplyvnený expresionizmom
- preslávil sa baladickým dielom:
  - Balada o siedmych obesených**
  - príbeh siedmych ľudí, ktorí sú vytlačení na perifériu, pustatinu, kde sú pre nich prichystané 2 šibenice, na ktorých majú zomrieť
  - odsúdení majú rozdielne pocity pred smrťou
  - irónia spočíva v tom, že prežiť mohol iba ten, kto by sa rozhodol ostatných zraďiť a zabiť, čo nakoniec všetci odmietli
  - expresívny príbeh

Michail BULGAKOV

- experimentátor v rus. literatúre
- inšpiroval sa Moliérom, napísal dokonca aj jeho životopis: **Život pána Moliéra**, v ktorom ho stvárnil ako zatrpknutého a mrzutého spisovateľa

román *Majster a Margaréta*

- autor odsudzuje všetky vydavateľské spoločnosti, ktoré odmietajú hodnotnú literatúru a preferujú len socialistickú literatúru s prázdnyimi heslami a frázami
- nájdeme román v románe
- kompozične sa člení na 2 časti:
  - 1) *historicko – filozofická časť*
    - Spisovateľ Majster napísal príbeh o Pilátovi, ktorý dá obesiť Judáša. Majster je za toto dielo odsúdený do psychiatrickej liečebne, kde stretáva básnika Bezprizorného, ktorému rozpráva o svojom príbehu a o láske k žene – Margaréte.
  - 2) grotesko – realistická časť a fikcia
    - odohráva sa okolo čarodejníka Wolanda, ktorého skupina zlikviduje vydavateľskú spoločnosť Masolit. Do ich služieb vstupuje Margaréta, ktorá sa stretáva s Majstrom na plese v pekle. Vplyvom mágie sa nakoniec spolu prepadnú do večnosti.
- autor chcel dielom poukázať na to, že ruská literatúra sa uberá zlou cestou

novela *Psie srdce*

- sci-fi novela o stvorení umelého človeka
- satira na primitívne zjednodušené frázy o sociálnej rovnosti, na absurdnosť revolučných hesiel
- dej: Vedec a lekár profesor Preobraženskij chcel nájsť spôsob omladnutia človeka. Transplantuje hypofýzu mŕtveho človeka túlavému psovi, ktorého nazval Šarik. Pes sa postupne mení na človeka, ohrozuje ľudí, preto sa profesor rozhodne Šarika znovu zmeniť na psa
- je to reálne zobrazenie porevolučného života v Rusku vo fantastickom románe

Maxim GORKIJ

- vlastným menom Alexej Peškov
- prozaik a dramatik
- do literatúry vstúpil koncom 19. stor. romantickými poviedkami z prostredia cigánov a tulákov, poviedky o jednoduchých ľuďoch: **Makar Čudra, Starena Izergil'**
- téme tulákov - ľudí dna, pre ktorých najdôležitejšia bola osobná sloboda sa venuje aj v dráme **Na dne**
- je zakladateľ *socialistického realizmu* ako tvorivej metódy

román *Matka*

- prototyp socialistického realizmu
- zobrazuje matku z robotníckej triedy a proletárov
- matka bola kresťanka, no pod vplyvom syna sa z nej stane revolucionárka
- román postavený na stránickej propagande

román *Foma Gordejev*

- spracúva príčinu rozkladu kupeckej vrstvy

- individuálna vzbura hl. postavy končí tragicky –je vyhlásená za duševne chorého

román **Podnik Artamonovcov**

- generačný román, ktorý hovorí o vzniku, rozkvetu a krachu rodiny, ktorá patrila do ruskej buržoázie
- najmladší člen nedáva do popredia podnikanie, ale vzdelanie

Michail ŠOLOCHOV

- v tvorbe odhaľuje závislosť človeka stredných vrstiev od sociálno – historických podmienok
- venoval sa téme donských kozákov –tulákov
- nositeľ Nobelovej ceny za literatúru

románová epeja **Tichý Don**

- zachytáva život donských kozákov počas 1. svetovej vojny, počas revolúcie a občianskej vojny
- hl. postava chce hľadať novú nádej v porevolučnom vývoji

román **Rozoraná celina**

- román o kolektivizácii, dielo poplatné schematizmu

Ivan BUNIN

- nadväzoval na klasickú ruskú literatúru, do určitej miery bol inšpirovaný romantizmom: zbierka básní **Opadá lístie**

novela **Mit'ova láska**

- príbeh podobný Utrpeniu mladého Werthera alebo Eugenovi Oneginovi
- nachádzame tu tzm zbytočného človeka
- *dej*: Študent Miťa prežíva prvú lásku s Káťou, frekventantkou divadelnej školy. Keď Miťa odíde na vidiek, Káťa sa s ním rozchádza a on nakoniec spácha samovraždu.

Alexej TOLSTOJ

novela **Peter prvý**

- autor ho predstavil ako tyrana a despota, neidealizoval túto postavu

Česká literatúra

- ovplyvnená avantgardou, ktorou sa zaoberala literárna skupina Devětsil
- vznikajú 2 nové smery:
  - **VITALIZMUS** – lit. smer, ktorý zdôrazňuje radosť zo života
    - zachytáva moment, najmä radostnú chvíľu
    - prevláda senzualistické vnímanie, oživovanie predmetov
  - **POETIZMUS** – teoretickým predstaviteľom je Karel Teige
    - inšpirovaný hravosťou dadaizmu
    - uprednostňuje fantáziu, sen
    - základom sú nekontrolovateľné voľné asociácie
    - lexikou a spôsobom stvárnenia odľahčuje vážnosť témy

Fráňa ŠRÁMEK

- básnik, prozaik a dramatik
- predstaviteľ vitalizmu

román **Stírný vítr**

Vítězslav NEZVAL

- **hl. predstaviteľ** a realizátor **poetizmu**

básnická zbierka **Podivuhodný kouzelník**

- lyrickoepická skladba, ktorou položil základy poetizmu
- jednotlivé motívy nasledujú za sebou bez logiky, dominujú voľné asociácie

básnická zbierka **Pantomíma**

- predstavuje montáž veršov so spoločenskou problematikou, fotografie a obrazu
- báseň **Abeceda** – hovorí o tvaroch písmen abecedy, pripomína Rimbaudove *Samohlásky*

básnická skladba **Edison**

- hra vybudovaná na kontraste tieňa a svetla

básnické zbierky *Žena v množném čísle*
Praha s prsty deště
Absolutní hrobař } vplyv surrealizmu

básnická zbierka *Matka Nadeje*

- autor vzjadruje lásku k matke a k základným životným hodnotám

veršovaná dráma *Manon Lescaux*

- napísaná na motíve Prévostovho románu
- vyjadruje lyrické a citové bohatstvo čistej lásky rytiera Des Grieux k ľahkomyselnej Manon
- hra má romantický nádych s lyrizmom a melodickým veršom

Jiří WOLKER

- predstaviteľ českého vitalizmu

básnická zbierka *Host do domu*

- debut
- zlo v ľudskej spoločnosti možno odstrániť láskou
- Wolker oživoval hmotné predmety, pomocou personifikácie im dával ľudské vlastnosti, čo bolo prejavom vitalizmu

skladba *Svatý Kopeček*

- báseň, pripomína formu pásma
- spomienky na detsvo

básnická zbierka *Těžká hodina*

- založená na kontrastoch
- vyjadruje lásku k veciam i ľuďom

sociálne balady *Blada o snu*

Balada o nenarozém dítěti } autor nadväzuje na Erbena a Nerudu
- otázka morálky

Jaroslav HAŠEK

- zosmiešňoval habsburskú monarchiu, byrokraciu a protiklady bohatstva a chudoby v satirických a humoristických poviedkach
- vrcholom tvorby je:

nedokončený román *Osudy dobrého vojáka Švejka*

- hlavnou postavou rozprávačom je Švejk - heroikomický ľudový hrdina, ktorý sa bráni absurdnej moci tým, že presne plní nezmyselné predpisy a rozkazy
- je to montáž scén, ktoré nasledujú za sebou v príčinnej udalosti
- sú to príbehy hrdinu, doplnené napohľad grotesknými historkami, ktoré pôsobia realisticky
- komickosť scén zvyrazňuje využitie hovorovej reči, slangu i žargónu
- komikou, iróniou a satirou zdôraznil absurdnosť vojny

Karel ČAPEK

- do literatúry vstúpil krátkymi prózami a drámami, ktoré písal s bratom Jozefom

utopická dráma *R.U.R. (Rossum's Universal Robots)*

- expresionisticky vyjadruje obavy o osud ľudstva vo svete, v ktorom sa zmocnia vlády stroje
- námetom hry je konflikt medzi umelými ľuďmi robotmi a skutočnými ľuďmi, ktorí ich využívajú
- dej: Továreň chrlí čoraz viac robotov, nároky na nich zvyšuje, preto sa vzbúria, pričom ničia stroje, vraždia ľudí i seba navzájom. V závere sú dvaja z nich obdarení citom, ožijú ako ľudia a zachránia život na Zemi.

román *Krakatit*

- námetom je vynález trhaviny, ktorá dokáže zničiť celý svet
- názov je odvodený od sopky na ostrove Krakatoa
- dej sa odvíja na rozhraní sna a skutočnosti; tajomný stavec symbolizuje Boha

román *Válka s mloky*
hra *Bílá nemoc*
hra *Matka* } kritika fašizmu a vojny

Povídky z jedné kapsy
Povídky z druhé kapsy } - detektívne príbehy
- autor sa zmeriava na psychiku postáv